

داده‌اند می‌دهد - عمل این اشخاص ثالث پنهان واقعی و یا پنهان مکتب جرم می‌باشد .

علماء و نویسندگان قرون نوزده و بیست اروپا بخصوص فرانسویها تعریف مندرجه در ماده ۴۶۰ قانون مجازات سال ۱۸۱۰ فرانسه و تقسیمات آنرا در باب پنهان مورد انتقاد شدید قرار داده و بیان و عقایدی نموده‌اند - خلاصه آنکه این علما معتقد بوده‌اند که اولاً پنهان عبارت از اخذ و اخفای موضوع جرم است و باین عقیده مخفی کنندگان مال مسروقه - ترکه میت - مقصر فراری و غیره همگی مرتکب يك نوع جرم بوده و پنهان گر باید نامیده شوند .

ثانیاً پنهان جرم مستقلی است نه تابع جرم اولی . فرق این دو تعریف اینست که اگر پنهان را که تابع جرم اولی بدانیم پنهان گر تعقیب نخواهد شد مگر پس از دستگیری مجرم اصلی .

مثلاً اگر یکمقر فرانسوی در فرانسه سرقتی کند و موضوع سرقت را برای یکمقر بالمان بفرستد آن آلمانی میتواند بدون هیچگونه ترسی از مجازات و با کمال اطمینان آن اموال را در آلمان دریافت و مورد استفاده و فروش قرار دهد .

زیرا چون دولت آلمان نمیتواند مجرم اصلی (سارق) را که مرتکب سرقت در فرانسه شده و همانجا ساکن است مورد تعقیب قرار دهد چگونه خواهد توانست برای دستگیری و مجازات مجرم تبعی (پنهان گر) نام برده در این مسائل اقدام کند. ولی در صورتیکه پنهان جرم مستقلی باشد پنهان گر را به محض مظنونیت در ارتکاب میتوان تعقیب و مجازات کرد ولو اینکه مجرم اصلی (سارق) دستگیر نشده باشد چه جرمی است که بخودی خود قابل تعقیب و مجازات شناخته شده است .

باین تعبیر در مورد مثال گفته شده دولت آلمان خواهد توانست پنهان گر ساکن کشور خود را دستگیر و مجازات کرد بدون اینکه انتظار تعقیب و یا مجازات مجرم اصلی (سارق) را داشته باشد .

عقیده بیان شده بقدری منطقی و بجای بود که مقننین فرانسه آنرا در ۲۲ مه ۱۹۱۵ ضمن نسخ ماده ۴۶۰ قانون جزای سابق منصوص کرده است تا سارق نتواند بدستیاری اشخاص ثالث مقیم در کشور های خارجه از ثروت دیگران که مورد دستبردش واقع شده استفاده کند . این تشخیص از نقطه نظر حقوق بین المللی دارای اهمیت خاص است که توجه اغلب علمای این فن را بخود جلب کرده است . ما اینک باختصار آنرا مورد بحث قرار میدهیم .

مطلب چهارم

اهمیت پنهان از نقطه نظر حقوق بین المللی

مقتضای معاضدت قضائی بین المللی و حفظ حقوق مالسکیت افراد جامعه ایجاب میکند که دول متمسکن با اتفاق اعمالی را که سبب اختلال امور جامعه و تزلزل نظم عمومی است جرم دانسته و مرتکب را از هر ملت و در هر کجا که باشد تعقیب و مجازات کنند چه در غیر این صورت مجرمین و متجاوزین بحقوق دیگران خواهند توانست با کمال سهولت در کشوری مرتکب جرم شده و برای فرار از مجازات بکشور دیگری که عملشان را جرم نمیدانند بروند و بالتبع به نظم و امنیت و آزادی را مورد اختلال قرار دهند از همین نقطه نظر است دول معظمه دنیا از اوایل قرن نوزدهم مسیحی با اینطرف بتشکیل مجامع و کنفرانسهای بین المللی برای اخذ تصمیمات و حل اینگونه مسائل اقدام بتشکیل و تا درجه ای هم اخذ نتیجه کرده و قراردادها مبنی بر معاضدت قضائی بین المللی منعقد نموده اند .

از آنجمله از سال ۱۸۷۲ میلادی کنفرانس هادر باب پنهان و مجازات پنهان گران بین المللی تشکیل داده و خواسته اند که همگی يك تصمیم واحد در تعریف و تشخیص این جرم و مجازات مرتکب آن اتخاذ کنند این مطلب اولین دفعه در سال ۱۸۷۲ در کنفرانس اول لندن و بعد در سال ۱۸۸۵ در کنفرانس دوم لندن و بالاخره در سال ۱۸۹۰ در کنفرانس پاریس و گراو (لنین گراو) (لنین گراو)

شود و پنهان را جرم تابع سرقت بیان و همان مجازات سارق را در باره پنهان گر چون شریک جرم مقرر داشته است بعد ها یعنی در ۲۲ مه ۱۹۱۵ قانون جدیدی در این باب وضع و ماده ۶۰ سابق قانون مجازات را فسخ و پنهان را جرم مستقل تشخیص داده است .

قانون مجازات ایران نیز پنهان را جرم مستقل دانسته و بر حسب اختلاف موضوع و اهمیت ارتکاب مجازات داده است .

مطلب سوم

عقاید علمای فرانسه

بطوری که در مطلب اول این فصل اشاره شد در طی قرن هیجدهم و آغاز قرن نوزدهم مسیحی قوانین اروپائی پنهان را فقط بمعنای اخفای اموال مسروقه گرفته و کسی را باین اتهام مجازات میدادند که اموال مسروقه را باعلم بمسروقه بودن مخفی کرده باشد و قانون مجازات سال ۱۸۱۰ فرانسه دو قسم پنهان تشخیص داده بود بدین شرح :

- ۱ - پنهان فرج جرم .
- ۲ - پنهان مکمل جرم .

پنهان وقتی فرج جرم است که مرتکب خود سارق باشد - طبیعی است که سارق بمنظور استفاده از اموال مسروقه مرتکب این جرم میشود و تا مدتی که کافی برای مخو آثار جرم باشد آنها مخفی چه اگر بخواهد برای استفاده اموال مسروقه را مورد استعمال قرار دهد بیم آن میرود که بوسیله صاحبان اموال نام برده و یا مأمورین کشف جرم دستگیر شده و تحت تعقیب قرار گیرد چنانچه از سهلترین طریق پیدا کردن سارق بدست آوردن عین مال مسروقه است درحین استعمال .

ولی گاه اتفاق میافتد که سارق یا محلی برای اخفای اموال مسروقه ندارد و یا میخواهد زودتر آنها را مورد استفاده قرار دهد و خود را از خطر دستگیری برهاند این است که اموال مسروقه را باشخاص از قبیل نزدیکان و رفقای خود و یا دست فروشان متقلبی که پنهان گری را شغل خود قرار

پنهان را تقریباً بهمان معنای گرفته شده در قانون مجازات فرانسه بکار برده اند .

از مطالعه قوانین جزای اروپائی و عقایدی که علما راجع بتعبیر افظ رسل (پنهان) اظهار کرده اند معانی بشرح یاقین استنباط میشود :

۱ - پنهان بمعنی پنهان داشتن اموال مسروقه است باعلم بسرقت .

۲ - پنهان یعنی پنهان داشتن موضوع جرم اعم از اینکه آن موضوع مال باشد یا انسان .

۳ - پنهان بمعنی گرفتن و دریافت داشتن موضوع جرم است بشرط نگاهداری آن .

دامنه بسط پنهان در معنای دوم وسیعتر از معنای اول است چه پنهان بمعنای اول فقط شامل اخفای اموال مسروقه (شیئی) و در معنای دوم اموال مسروقه اعم از شیئی یا انسان را شامل میگردد .

امروز اکثر علمای حقوق پنهان را بمعنای دوم و لسی قوانین اروپائی بمعنای سوم قبول و تمریف کرده اند .

تعاریف مذکور هیچیک بتنهائی تعریف جامعی نیست و از مجموع آنها میتوان پنهان را چنین تعریف کرد :
 « پنهان عبارت است از اخذ و نگاهداری و یا بکار بردن موضوع جرم باعلم کسیرا که مرتکب این عمل شود پنهان گر یا رسل خوانند .

مطلب دوم

سابقه تاریخی جرم پنهان

قدیمترین قانونیکه اخفای موضوع جرم را قابل مجازات دانسته قانون رم است .

شرع مقدس اسلام نیز کسی را که اموال مسروقه را باعلم بسرقت اخذ و مخفی کرده باشد معاون مجرم دانسته و بقاضی اجازه داده است که در صورت تحقق پنهان گر را حد بزند .

در فرانسه اولین دفعه قانون مجازات سال ۱۸۱۰ بدان متذکر شده که عملی پنهان جرم و پنهان گر باید مجازات

۳ - قانون جزای اسپانیول - قانون جدید جزای اسپانیول هم در این موضوع متابعت کامل از قانون جزای آلمان کرده و پنهان را جرم مستقل و ثانوی محسوب داشته است

۴ - قانون جزای سویس - در کشور سویس هر يك از کانتون ها دارای قوانین مخصوص به خود میباشد در موضوع پنهان اغلب این کانتون ها هم عقیده بوده و مثل قوانین آلمان و اسپانیول آنها جرم ثانوی دانسته و بحد شریک جرم پنهان گر را مجازات میدهند

۵ - قانون جزای روسیه امپراطوری - قانون مجازات روسیه امپراطوری در این موضوع دو مرحله دارد :

۱ - قانون مجازات سال ۱۸۸۵ که پنهان را فرع جرم اصلی دانسته بود و دیگری قانون سال ۱۹۰۳ که پنهان را جرم مستقل دانسته و تا سال ۱۹۱۷ که وضعیت وشکل سلطنت و حکومت آن کشور تغییر کرد حکومت داشت .

۶ - قانون جزای بلژیک - بر طبق مواد ۵۰۵ و ۵۰۶ قانون مجازات این کشور پنهان جرم مستقل و پنهان گر مجرم با استقلال است باین دلیل که پنهان گر کسی است که با اراده شخصی و آزاد خود با علم بجرم اصلی اقدام به ارتکاب جرم پنهان میکند و بهیچوجه نمیتوان گفت که اگر پنهان ممکن نبود سرقت واقع نمیشد تا بتوان پنهان را تابع جرم سرقت محسوب کرد زیرا ممکن است که در اصل پنهان گر سارق را قبل از ارتکاب سرقت نشناخت و بعد از بدست آوردن اموال مسروقه با او طریق دوستی بساز کند آنها بمنظور صرف اموال نام برده پس صرف نظر از سارق و سرقت پنهان گر باید بمجازات خود برسد تا سارقین مساعد و مشوق در ارتکاب جرم نداشته و کمتر گردد این عمل مذموم بگردند

۷ - قانون جزای ایتالیا - قانون ایتالیا نه فقط پنهان را از سرقت تفکیک کرده و جرم مستقلی دانسته است بلکه برای آن باب مخصوصی باز کرده (ماده ۲۵۵ قانون

جزای ایتالیا) و نیز ماده ۴۲۱ قانون جزای این کشور مجازات این جرم را در وهله اول تا دو سال حبس و تأدیبه ۱۰۰۰ فرانک جریمه و در صورت يك بار تکرار از سه تا هفت سال حبس تأدیبه و در صورت تکرار بیش از يك بار به پنج تا ده سال حبس و تأدیبه جریمه از ۳۰۰ الی ۳۰۰۰ فرانک مقرر داشته است

۸ - قانون جزای روم - در قانون قدیم یونان (قانون اندرو دونیسی Andro donici و پرنس بی بسکا Prince beibesca و ژون استوزا Jon stuzza پنهان جرم فرعی یا تبعی تعریف شده بود ولی قانون جدید یعنی قانون استری بی Stribej مصوبه سال ۱۷۶۵ مسیحی آنها جرم مستقل اعلام کرده است این قانون شامل دو مطلب ذیل است :

۱ - پنهان اشخاص بطریق عادی مشمول ماده ۵۲ قانون مجازات روم شده و جرم تبعی محسوب است این ماده جریمه ماده ۶۱ قانون مجازات فرانسه است و همچنین است. مجازات پنهان اشیاء اگر در نتیجه مواضعه و سازش با مجرم اصلی باشد (ماده ۵۶) .

۲ - پنهان اشیاء که جرم مستقل مشمول ماده ۵۳ است و مرتکب بر طبق ماده ۵۴ این قانون مجازات میشود و این مجازات بکلی مستقل از جنبه و یا جنایت اصلی (مربوط به جرم اصلی) خواهد بود .

پس بدین طریق قانون روم پنهان اشیاء را جرم مستقل دانسته و نتایج پائین را گرفته است :

۱ - جرم مستقل پنهان قابل مقایسه و اختلاط با هیچیک از جرائم دیگر نیست .

۲ - مجازات پنهان را نمیتوان با مجازات سرقت در يك حکم تعیین کرد چه هر کدام جرم خاصی بوده و مستلزم حکم جداگانه میباشد

۳ - پنهان گر چون همکار با مجرم اصلی نیست و

مرتکب جرم مخصوصی میباشد مشمول خسارات وارده به صاحبان اموال مسروقه نخواهد بود مگر تا اندازه ای که ماده ۱۰۰۳ قانون جزای روم برای هر قسم خسارات ناشیه

مجرم واقع شده و بمقتضای مقررات قانونی آن تعقیب خواهد شد در صورتی که اگر آنرا فرع جرم اصلی بدانیم مجرم آن از هر گونه تعقیب مصون خواهد بود مگر آنکه مرتکب جرم اصلی توسط قوه قضائی کشور محل جرم دستگیر و در نتیجه برای کشف اموال سرقت شده پنهان گر هم مورد تعقیب واقع شود.

مطلب پنجم

قوانین کشورهای معظم اروپا در باب پنهان .

۱- قانون جزای انگلیس - قانون مجازات عمومی انگلیس پنهان را اصولاً فرع جرم اصلی دانسته و مجازات شریک جرم را بمرتکب آن داده است ولی اگر سرقت در کشور خارجی واقع شده و موضوع آنرا کسی در انگلستان مخفی کند مرتکب جرم اصلی و مستقل شناخته میشود .

علت قبول این تفاوت آنست که اگر دولت انگلیس قائل باین تشخیص نمیشد دیگر نمیتوانست پنهان گری را که سارق اموال موضوع پنهان او در کشور دیگری باشد تعقیب کرده و مجازات دهد و بالتبع نتیجه خاک انگلیس محل استعمال اموال مسروقه کشورهای خارجه و ما من سارقین و مورد استفاده آنان از این عملشان میشد چنانچه قانون انگلیس در این باب میگوید : « پنهان نوعاً فرع جرم سرقت است مگر وقتی که در کشور خارجی سرقت شده و در انگلیس پنهان شده باشد »

۲ - قانون جزای آلمان - مطابق ماده ۲۵ قانون مجازات عمومی آلمان « هر گاه کسی مجرمی را پس از ارتکاب جرم پشیمان در اخفای موضوع جرم شود مرتکب جرم ثانوی بوده و باید مجازات شود » طبق این قانون پنهان جرم مستقل و ثانوی است و پنهان گر تابع تعقیب و مجازات سارق نبوده و خود مشمول مقررات جزائی خاصی خواهد بود چنانچه اگر خود سارق بعد از ارتکاب جرم سرقت مرتکب پنهان هم بشود مثل این است که دو جرم را مرتکب شده باشد .

مورد مذاکره و بحث نمایندگان دول اولیه اروپا که گرد یکدیگر جمع آمده بودند قرار گرفت . منظور از تشکیل این کنگره ها حل این مسائل قضائی بود :

۱- بچه وسیله میتوان پنهان را نابود و پنهان گر عادی را ممدوم ساخت ؟
۲- پنهان را باید جرم مستقلی دانست یا جرم فرعی ؟

۳- چه مجازاتی باید به پنهان گر داد تا اشخاص عادی جرأت ارتکاب آنرا بخورد ندهند ؟

و نیز در کنگره بروکسل در سال ۱۹۰۰ این مطلب مطرح شده بود که بچه نحو باید پنهان بین المللی را تعقیب و با چه قانون بین المللی آنرا مجازات کرد ؟ در سال ۱۹۰۵ باز کنگره ای در بوداپست راجع بهمین موضوع تشکیل و پرفسور بقون (۱) مطالب سه گانه یائین را برای اتخاذ تصمیم بان کنگره پیشنهاد کرد :

۱- تمام دول باید پنهان را جرم مستقلم بدانند
۲- هر دولتی باید موظفاً پنهان گر مقیم در خاک خود را تعقیب و مجازات کند اگر چه مجرم اصلی دستگیر نشده و یا ساکن کشور دیگری باشد .
۳- برای تسهیل تعقیب پنهان بین المللی عهدنامه ای بین دول برقرار شود .

این پیشنهاد و اقدامات نام برده در بالا هیچیک منتج به نتیجه نشد چه تمام دول در قبول پنهان بعنوان جرم مستقل يك رأى نبودند .

در سال ۱۹۱۵ دولت فرانسه پنهان را جرم مستقل اعلام کرد و مقنن این کشور تصویب کرد که پنهان گر را چون سارق در هر کشوری که باشد میتوان قابل تعقیب و مجازات دانست - چندی بعد دول بلژیک و هنگری و سویس نیز از فرانسه در این مورد تبعیت کردند .

پرفسور بقون در کنگره بوداپست گفته است که در تشخیص پنهان بجرم مستقل این نفع عمومی عملی خواهد بود که این جرم تحت تأثیر قوه قضائی کشور محل سکونای

از جرم و شبه جرم معین کرده است . و پنهان گر فقط مسئول خساراتی خواهد بود که از ارتکاب جرمش ناشی شده باشد .

قانون جزای ایران

قانون مجازات عمومی کشور ما در این باب ساکت و تشخیص پنهان یا تعریف آن صحتی ندارد ولی از مذاقه در مواد راجع بتعیین مجازات پنهان گر استنباط میشود که مقنن ما نیز پنهان را جرم مستقلی دانسته است زیرا مجازات های مقرر برای پنهان گران مختلف و بهیچوجه شباهتی با مجازاتهای مقرر در باره شرکاء و معاونین جرم اصلی ندارد و حتی گاهی مجازات پنهان گر از مجازات مجرم اصلی بیشتر تعیین شده است مثل آنکه ماده ۲۳۰ قانون مجازات عمومی پنهان گر اشیاء مسروقه را از یکسال تا سه سال حبس تادیبی مجازات داده است و حال آنکه برای سرقت ساده طبق ماده ۲۲۷ همین قانون از ۲ ماه تا دو سال حبس تادیبی مجازات مقرر داشته است .

مطلب ششم

تعریف پنهان گر

در زبان فرانسه رسلر مشتق از رسل و مصدر رساله و در فرهنگها بمعنای مخفی کننده مسطور شده است ولی همانطور که در قرون ۱۹ و ۲۰ مسیحی لغت رسل در عرف قضائی بمعنای مخصوص بخود گرفته رسلر نیز در اصطلاح قانونی تغییر مفهوم داده و چنین تعبیر شده است :

رسالر کسی است که موضوع سرقت یا هر جرم دیگری را از مجرمی با علم بوقوع جرم اخذ و بکار برده و یا مخفی سازد .

ماده ۴۶۰ قانون مجازات فرانسه مصوبه سال ۱۹۱۵ نیز همین معنی را برای پنهان گر قائل است .

از این تعبیر چنین مستفاد میشود که : پنهان گر کسی است که حائز این عناصر باشد :

- ۱ - کسی باشد غیر از مجرم اصلی .
- ۲ - موضوع جرم را از مجرم اصلی گرفته باشد .

۳ - عالم بموضوع جرم بودن اشیاء مأخوذه باشد . عناصر نام برده اساس شناسائی مرتکب این جرم است باین معنی که اگر وجود یکی از این عناصر محرز نشود مرتکب پنهان گر محسوب نخواهد شد .

مثلا اگر خود سارق اموال مسروقه را بفروشد و یا مخفی سازد فقط سارق شناخته شده و بعد از مجازات سرقت دیگر بعنوان پنهان گری مجازات نخواهد شد (اگر چه قانون جزای آلمان چنانچه در پیش گفته شد پنهان گر را مجرم اصلی دانسته و حتی تصریح کرده که اگر سارق خود این عمل را مرتکب شود مثل این است که دو جرم مستقل را انجام داده باشد) .

و نیز اگر کسی مالی را از شخصی اخذ کند و یا بخره و نداند که از چه راهی تحصیل شده مرتکب جرم پنهان شناخته نخواهد شد چه نظام هیئت جامعه مستازم وجود حسن نیت و اصل اصالة الصحه بین افراد است و اگر بنا بود بدون علم بوقوع جرم اخذ مال از مجرمی جرم باشد لازم می آید یا باب معاملات و معاضدت مادی افراد نسبت بهم بسته شود و یا اصل بر این باشد که هر چه دست هر کس هست موضوع جرم و غیر قابل اخذ و معامله است مگر خلافش ثابت شود و این غیر منطقی و عملی نشدنی است

وجود عنصر سوم یعنی اخذ و استعمال و یا اخفای مال هم برای اثبات جرم پنهان لازم است چه اگر کسی با علم باینکه مال موجود درید بمثل (حسن) باشد موضوع جرم است مجرم را راهنمایی باخفای آن نماید بدون اینکه خود آنرا گرفته باشد مرتکب پنهان شناخته نخواهد شد الخ .

حال باید دید که بطور کلی چه اشخاص مرتکب این جرم میشوند .

بطور کلی پنهان گر از دو طبقه از افراد خارج نیست :

- ۱ - دست فروشان و کسبه .
- ۲ - اقوام و کسان مجرم اصلی دست فروشان و

نفع بران که از نفع کثیر حاصله از این راه لذت برده دست از حیثیات خود کشیده و این عمل را تا آنجا شغل خود قرار میدهند که گرفتار مستنطق و محکمه و مجازات میگردند و در ردیف پنهان گران عادی بشمار میروند

اغلب از قوانین مجازاتی بین مجازات این دو طبقه تفاوت قائل شده و پنهان گران عادی را شدید تر مجازات داده اند

مطلب هشتم

پنهان جرم مستهراست یا فوری؟

میدانیم که جرم فوری جرمی را گویند که بمحض ارتکاب واقع و ختم شود و جرم مستمر آنستکه مدتی ادامه داشته باشد مثل حبس غیر قانونی و عدم اتفاق و مثل اینها اگر پنهان را به معنی اخذ مال مسروقه بگیریم جرم فوری خواهد بود که بمحض دریافت شیئی از مجرم تحقق حاصل کرده و خاتمه می یابد ولی اگر آنرا بمعنای مخصوص خود یعنی اخفاء موضوع جرم بکار بریم پنهان جرم مستمر بوده و از تاریخ اخذ شروع و تا استعمال و یا کشف ادامه خواهد داشت

نتایج این تشخیص بسیار و مهمترین آنها بدین قرار است:

- ۱- از نقطه مرور زمان
- ۲- از نقطه نظر صلاحیت محاکم
- ۳- از نقطه نظر نفوع عمومی
- ۴- از نقطه نظر عطف بمسابق قانون مجازات
- ۵- از نقطه نظر مجرم.

الف - از نقطه نظر مرور زمان - مرور زمان جرم فوری از روز وقوع شروع میشود ولی مرور زمان جرم مستمر از روزی شروع خواهد شد که جرم تمام شده باشد البته فوری دانستن جرم انفع بحال مجرم است چه مرور زمان آنزودتر حاصل خواهد شد و برای روشن شدن این مطالب این مثل را ذکر میکنیم:

شخصی در فروردین سال ۱۳۱۰ مالی را از سارقى اخذ و مخفی کرده و در فروردین ۱۳۱۴ آنرا بمصرف

کسبه جزء بطور معمول برای آن مرتکب جرم پنهان میشوند که اموال مسروقه را بقیمت نازل بدست آورده و بنرخ معمولی بفروشند و از این راه نفع زیادی بدست آوردند و اما اقوام و کسان مجرم که در ردیف دست - فروشان و کسبه جزء و یا نفع پرستان گناهکار نباشند باین نظر قبول ارتکاب این جرم را میکنند که شاید بدین وسیله موفق بمحو آثار جرم شده و آبروی خود و شرافت خانوادگی را که از افشاء عمل مجرم لکه دار و زایل خواهد شد حفظ کرده و در ضمن شاید مانع مجرم از عملیات بعدی و تکرار جرمش شوند.

بعضی از علمای حقوق از قبیل ژوس Jousse معتقدند که اگر اقوام مجرم اصلی تا درجه سوم مرتکب پنهان اموال موضوع جرم خود شوند مستحق تخفیف کالی در مجازات می باشند و حتی برخی از این علماء تقاضای برائت آنها را دارند چه معتقدند که این طبقه منظوری جز حفظ آبرو و شرافت خانوادگی که نظر قابل تقدیری است ندارند.

مطلب هفتم

اقسام پنهان گر

پنهان گر از نقطه نظر ارتکاب دو قسم است:

۱ - پنهان اتفاقی.

۲ - پنهان گر عادی.

پنهان گر اتفاقی کسی است که بر سبیل تصادف و بیگبار مرتکب این جرم میشود خواه بانظر حفظ آبروی خانوادگی خود و خواه برای تحصیل نفع مثل آنکه پدری شیئی را که فرزند ناخلفش سرقت کرده باشد مخفی کند برای آنکه جرم اولادش کشف و آبرویش زائل نشود و یا شخص عادی مالی را در دست سارقى دیده و برای تحصیل نفع بقیمت نازل آنرا ابتیاع کند.

این مجرمین در وهله اول ارتکات مستحق تخفیف در مجازات و ارفاق میباشند زیرا ممکن است که همان تعقیب یا مجازات مختصر آنها را تنبیه کرده و مانع از ارتکاب مجدد شود ولی چه بسا مجرمین اتفاقی بخصوص از طبقه

رسائیده و یا از بین برده و یا بدست مأمورین کشف جرم رسیده است حال اگر پنهان جرم فوری باشد مرور زمان جرم این شخص از همان فروردین سال ۱۳۱۰ یعنی تاریخ وقوع جرم شروع و در فروردین سال ۱۳۱۳ ختم خواهد شد ولی اگر این جرم مستمر محسوب شود مرور زمان جرم این شخص از فروردین ۱۳۱۴ که بجرمش خاتمه داده شده است شروع و در فروردین سال ۱۳۱۷ ختم می شود و در نتیجه چهار سال بیشتر در زحمت ترس از تعقیب و مجازات خواهد بود.

ب - از نقطه نظر صلاحیت محاکم - اگر پنهان جرم فوری باشد محکمه صالح در مجازات مجرم محکمه محل وقوع جرم و اگر جرم مستمر باشد محکمه هر محلی خواهد بود که مجرم باشی موضوع جرم دستگیر شده باشد.

اهمیت تشخیص پنهان در این مورد موقعی است که پنهان گر شخص خارجی بوده و در کشور خارج مرتکب آن شده باشد و اختلاف قوانین جزائی کشورهای مختلفه در تشخیص پنهان مجرم فوری و مستمر ایجاد اختلاف در صلاحیت رسیدگی و تعقیب را کرده است.

ج - از نقطه نظر عفو عمومی - اثر مخصوص عفو عمومی آنست که کلیه جرائم واقعه ماقبل خود را نیت کرده و غیر قابل تعقیب وقتی ترتیب اثر اعلام می دارد. حال اگر پنهان را جرم فوری بدانیم در صورت اعلام عفو عمومی که بعد از ارتکاب آن پیش آمده باشد مشمول عفو گشته و غیر قابل تعقیب خواهد شد ولی اگر جرم مستمر باشد تا روزیکه فرمان عفو عمومی صادر شده مشمول عفو و از آن بعد بهت استمرار جرم جدیدی محسوب و مثل آنست که پس از اصدار این فرمان پنهان گر عفو شده سابق جرم جدیدی مرتکب شده باشد.

د - از نقطه نظر عطف به سابق - قاعده کلی اینست که قانون جزا عطف به ما بعین نمیشود مگر آنکه خود قانون مصرح آن باشد و یا آنکه اجرای قانون جدید بحال مجرمی که قبل از آن مرتکب جرم شده و هنوز محکوم بمجازات نشده است انفع باشد حال اگر جرم

پنهان را فوری بدانیم فقط مشمول قانون زمان وقوع جرم خواهد بود ولی اگر مستمر باشد تا زمان کشف هر قانون جدیدی را شامل خواهد شد.

ه - از نقطه نظر مجرم - اگر پنهان جرم فوری باشد

۱ - مجرم از نقطه نظر مرور زمان زودتر از تعقیب و مجازات معاف میشود.

۲ - در موقع عفو عمومی عفو میگردد اگر چه موضوع جرم هنوز در اختیارش باشد

۳ - ممکن است کسی در سن طفولیت مرتکب پنهان شود در این صورت اگر پنهان جرم فوری باشد مجرم بهت غیر بالغ ورشید بودن غیر قابل تعقیب و یا مشمول تخفیف در مجازات خواهد بود ولی اگر پنهان را جرم مستمر

محسوب کنیم و بر حسب اتفاق مجرم موضوع جرم را تا سن کبالت در دست داشته باشد و در این موقع دستگیر شود مثل آن خواهد بود که در کبیری مرتکب شده و از خصایص طفولیت و مقررات قانونی ارفاقی زمان ارتکاب برخوردار نخواهد شد

بنا بر این از نقطه نظر رعایت حرفه متهم و مجرم و اصل کلی بهتر آنست که جرم پنهان را جرم فوری دانسته و با اخذ موضوع جرم آنرا انجام یافته قلم داد

کنیم.

مطلب نهم

مجازات پنهان

قانون رم چون پنهان را تابع جرم سرقت میدانسته آنرا مجازات مختصری داده است باین ترتیب که اگر پنهان انسان بعمل آمده باشد پنهان گر هم در ضمن حکم مجازات سارق مجازات همین خواهد شد و اگر پنهان اشیاء مسروقه یا بزبان قانون رم فورنوم کنستوم *Furtum conceptum* شده باشد اصولاً جرم مسلمی نیست و اصل مجازات باشد (قانون مجازات رم صفحه ۱۱۷ و ۱۱۵) و بعدها در نتیجه تغییرات مختصری که در این قانون داده شد پنهان را شرکت و معاونت در جرم شناخته و پنهان گر ر

فصل دوم

اقسام پنهان

پنهان را از نقطه نظر موضوع میتوان بدو قسمت عمد

تقسیم نمود :

۱- پنهان انسان .

۲- پنهان اموال و اشیاء .

هر يك از این دو قسم تقسیمات جداگانه دارند

بدین شرح :

الف - پنهان اموال - پنهان اموال بسه قسمت

می شود :

۱- پنهان اموال مسروقه .

۲- پنهان اموال تاجر ورشکسته :

۳- پنهان مقصر فراری .

ب - پنهان انسان - پنهان انسان به ۴ قسمت تقسیم

می شود :

۱- پنهان اطفال ۲- پنهان جسد ۳- پنهان مقتول

۴- پنهان مقصر یا فراری

مطلب اول پنهان اموال مسروقه - مسروقه هر چیزی است که بوسیله دزد و در نتیجه عمل سرقت و دستبرد از تصرف صاحبش خارج شده باشد اعم از اینکه حیوان باشد یا شیئی -

گرچه ماده ۲۳۰ قانون مجازات ایران میگوید

(هر کس عالمأ و عامأ اشیاء مسروقه را مخفی کند...)

و ممکن است بعضی از کلمات اشیاء تصور کنند که مقصود

قانون گذار همان اشیاء را بمعنای ظاهری و لغوی و عرضی

است نه هر موضوع موقتی تا بتوان این ماده را باخفای

انسان و یا حیوان سرقت شده هم تطبیق داد ولی این تصور

کاملاً ظاهری و غیر منطقی است چه اولاً هر فهمی میداند

که همه چیز اعم از انسان یا حیوان یا شیئی ممکن است

ر بوده شود و ثانیاً هیچ عقل سلیمی قبول نمیکند که پنهان

شیئی مسروقه جرم ولی پنهان انسان و یا حیوان سرقت شده

که دارای اهمیت موضوع بیشتری است جرم نباشد .

گذشته از آنکه خود مقنن در مباحث مخصوص پنهان

حد اقل مجازات سارق داده است .

در قانون مجازات قدیم فرانسه پنهان گر چون سارق شدیداً

مجازات میشود حتی در قبال امریه و حکمی که در سال ۱۳۳۰

مسیحی صادر شد زیرا که عالمأ مرتکب پنهان شیئی مسروقه

شده بود اعدام نمودند و نیز در قرن چهاردهم چون مجازات

سرفت در اروپا بطور کلی اعدام بود پنهان گر نیز بمجازات

اعدام و یا حبس ابد محکوم میشد .

فرانسوای اول در سال ۱۵۱۵ مسیحی در موقع

وضع قانون مجازات راجع بشکار قاچاق فصلی مقرر داشته

بود کسی که شکاری را که بوسیله شکارچی قاچاق شکار

شده باشد مخفی کند در حکم شکارچی قاچاق بوده و

باید بهمان طریق مجازات شود (۱).

اما از قرن هیجدهم به بعد این خشونت در مجازات پنهان

گر تخفیف یافت چه ابتدا کانونیک Canonique و بعداً فلاسفه

شدت مجازات سرقت و پنهان را شدیداً مورد انتقاد قرار

دادند در قرن هیجدهم این موضوع مورد بحث واقع گشته

و بعضی از فلاسفه مثل نوسکیو و بکاریا Baccaria معتقد

بودند که شدت جرم پنهان گر از دزد کمتر است و بعضی

دیگر مثل سربون Serpillon و مویار Muiart و گلان

Vouglan طرفداران عقیده مقنن رومی یعنی یکسان بودن

جرم پنهان با سرقت بودند و فقط نوسکیو از علمای حقوق

جزا اقسام مختلف برای پنهان گر ذکر نموده و برای

هر يك از آنها مجازات مخصوصی قائل شده است .

و اما قانون جزای جدید فرانسه مجازات پنهان را

از یکسال تا پنج سال حبس و از ۱۶ تا ۵۰ فرانک جریمه

نقدی تعیین کرده است و علاوه بقاضی حق داده است که

نظر باوضاع و احوال متهم مجازات نقدی را از ۵۰ فرانک

تا نصف قیمت شیئی پنهان شده سرقتمی دهد .

قانون مجازات ایران برای هر يك از اقسام مختلفه

پنهان مجازات مخصوص تعیین نموده که در فصول بعد تشریح

خواهد شد .

د - عمد در عمل اخفاء - همانطور که در کلیه عملیات انسان اعم از حقوقی و جزائی تعقی و یا ضرری قصد شرط اساس مسئولیت است در پنهان هم قصد پنهان گر در ارتکاب عنصر مهمی است که اگر وجود نداشته باشد جرم تحقق حاصل نخواهد کرد چه بسا اتفاق می افتد که اشخاص میدانند مثلا زید دزد است و آنچه در دست دارد مسروقه میباشد و شیئی را هم از او اخذ کند ولی یا بعلت خوفی که از سارق دارد ناچار بقبول مراجعه اوست و یا اینکه با مامورین کشف جرم مساعد بوده و قصد بدست آوردن دلیل جرم را دارد در این موارد چون قصد ارتکاب در بین نیست پنهان قابل مجازات صورت پذیر نخواهد بود

ه - اخفای موضوع سرقت - اخفا بمعنی عرفی و لغوی دور ساختن شیئی است از انظار و دسترس عمومی و بمعنای مخصوص این جرم عبارت از جای دادن شیئی است در نقاط مخصوص و دور از نظر مامورین کشف جرم و یا فروش و یا مصرف کردن آنست بنابراین اگر کسی شیئی مسروقه ای را از دست سارقی بقصد اخفاء بگیرد و قبل از کشف خود نادم گشته و باختیار شخصی آنرا در دسترس مامورین کشف جرم قرار دهد پنهان گر محسوب نخواهد شد

مطلب دوم

مجازات پنهان اموال مسروقه

ماده ۲۳۰ قانون مجازات عمومی ایران دو مجازات و برای دو مورد پنهان اموال مسروقه مقرر داشته است که میگویند - ۱ - هر کس عالماً عامداً اشیاء مسروقه ای را مخفی گذر جزای او حبس تادیبی از ۳ ماه الی دو سال خواهد بود (۲) و اگر مرتکب میدانسته است که اشیاء مذکور بواسطه سرقتی بدست آمده که جزای آن شد بدتراست مجازات او از یکسال تا ۳ سال حبس تادیبی است (۳) در مورد اول مقنن پنهان گری را که بدون اطلاع از میزان مجازات سرقتی که بوسیله آن اشیاء مخفی شده تهیه شده مسروقات را پنهان کرده باشد از سه ماه تا دو سال حبس و

انسان را نیز جرم دانسته و مجازات شدیدتری داده است طبق تعریف ماده ۲۳۰ قانون مجازات ایران عناصر تشکیل دهنده جرم پنهان پنج است :

۱ - کسیکه مرتکب این جرم میشود یا پنهان گر
 ۲ - وجود شیئی یا اشیاء مسروقه ۳ - علم پنهان گر بمسروقه بودن این اشیاء ۴ - عمد در عمل ۵ - اخفاء شیئی
 الف پنهان گر - مقصود اینست که پنهان گر باید غیر از خود سارق داشته باشد چه اگر سارق خود این عمل را بنماید دنبال سرقت و برای انتفاع از آن عمل بوده و نظری در ارتکاب جرم ثانوی نداشته و هیچ قانونی هم تا حال بقاضی اجازه نداده است که در موقع رسیدگی به سرقت سارق را بعنوان پنهان گر یا انتقال دهنده مال غیر هم تعقیب کرده و دو جرم برای او اعلام دارد (مگر قانون جزای آلمان که خلاف این ترتیب را اتخاذ نموده است که سابقاً شرح داده شد)

ب - وجود اشیاء مسروقه - البته تا مالی مورد سرقت واقع نشده باشد اخفای آن جرم محسوب نخواهد شد مثلاً اگر کسی مال خود را مخفی کند جرمی نکرده است چه طبیعی است که اشخاص اموال خود یا دیگران را که بنحو امانت در اختیار دارند در موقع خطر و اغتشاش از دسترس اشخاص دور میدارند و در هیچ موقع و در هیچ قانونی این عمل جرم نبوده است مگر عمل احتکار که آنهم موضوع مورد بخصوص دارد .

ج - علم پنهان گر بمسروقه بودن شیئی - اگر پنهان گر نداند مالی را که اخذ و مخفی میسازد تا از چه راهی بدست دارنده آن آمده است هملش جز معاملات و مراودت عادی افراد محسوب خواهد بود چه بطریق عادی اشخاص در مواقع مباحثت و غیره و اموال خود را بر قفا و آشنایان خود بعنوان امانت میدهد و ایشان برای نگاه داری و هراست امانت و اتمام صفت امانت داری خود آن اموال را در امکان مخصوصی مخفی میسازند تا از انظار دور و مورد خیانت واقع نشود بنا بر این اگر سارقی مال مسروقه را به رفیقش امانت بدهد و این شخص آنرا در گوشه ای حفظ کند بدون آن باشد مرتکب پنهان نشده است و انجام وظیفه کرده نه ارتکاب در جرم

علاوه آنکه شق دوم ماده ۲۳۰ قانون نام برده خود تصریح کرده است که اگر مخفی کننده بداند که مجازات سارق بیش از سه ماه تا دو سال حبس است مجازاتش یک درجه شدید خواهد بود در این صورت اگر مقنن میخواست پنهان گر را شریک یا معاون مجرم بداند دیگر ذکر این ماده و بخصوص قسمت دوم آن باوجود ماده ۲۷ بيمورد بوده است .

پس باید اذعان نمود که قانون مجازات آنرا هم خواسته است پنهان را جرم مستقل و مخصوص بداند که برای هر يك از موارد و اقسام آن مجازات مشخص تعیین کرده است .

اما اگر با دقت بقوانین جزائی کشورهای که پنهان را جرم مستقل و اصلی دانسته اند مراجعه کنیم ملاحظه خواهیم کرد که هیچیک مجازات پنهان را از مجازات سرقت تجاوز ندادند چه سرقت بمنزله ریشه شاخه است و برای قلع و قمع این آفت اموال انسانی البته باید اقدام بقطع ریشه کرد تا وسیله و علت بروز شاخه نماند بنابراین باید مجازات سارق بیش از پنهان گر باشد نه چنانکه قانون مجازات ایران مقرر داشته است (و این از نواقص قانون جزای فعلی است که البته از موارد اصلاحی خواهد بود) . از تطبیق شق دوم ماده ۲۳۰ با مواد ۲۲۳ و ۲۲۵ قانون مجازات ایران این نتیجه بدست میاید که مقنن در مورد پنهان گر را از سارق مشروط و غیر ساده کمتر مجازات داده است چه مجازات هیچیک از مشمولین مواد فوق از سه سال حبس تأدیبی کمتر نیست اما چیزی که در اینجا قابل انتقاد است اینست که بجهت علت باید مجازات پنهان ساده بیش از سرقت ساده و ولی پنهان غیر ساده کمتر از سرقت مشروط و یا غیر ساده باشد و حال آنکه رعایت تناسب مجازات با جرم و یا تشدید و تخفیف مجازات در مقابل تشدید و یا تخفیف جرم از شرایط عدالت و قانون گذاری است . ممکن است بعضی از مفهوم ظاهری ماده ۲۳۰ حبس تصور کنند که مجازات پنهان غیر ساده شق دوم بیش از مجازات پنهان در شق اول این ماده است .

در مورد دوم همان پنهان گر را بشرط اطلاع از شدت مجازات جرم مجرم اصلی (سارق) از یکسال تا سه سال حبس تأدیبی مجازات داده است

اصولا قانون جزای ایران سرقت را از نقطه نظر اهمیت و شرایط مشدده جرم بچهار قسمت نموده است :

۱ - سرقتی که مطابقت با موارد ماده ۲۲۲ قانون مجازات عمومی کرده باشد که مجازاتش جنائی و حبس دائم با اعمال شاقه است .

۲ - سرقتی که با مواد ۲۲۳ و ۲۲۵ تطبیق کرده و مجازاتش از دو ماه تا دو سال حبس تأدیبی است .

۳ - سرقتی که مشمول موارد ماده ۲۲۶ بوده و مجازاتش حبس تأدیبی از از ششماه الی سه سال است .

۴ - سرقت ساده که طبق ماده ۲۲۷ قانون مجازات نام برده مجازاتش از دو ماه تا دو سال حبس تأدیبی است از تطبیق مجازات مقرر در شق اول از ماده ۲۳۰ قانون مجازات عمومی با مجازات اقسام چهارگانه سرقت که بیان شد چنین مستفاد میشود که مقنن جرم پنهان را از ساده شدید تر و مضرت تر بحال جامعه دانسته است چه برای آن مجازات سخت تر و شدیدتری از سرقت ساده تعیین کرده است و ما میدانیم که در مجازات در صورتیکه از یک درجه به ده و حد اکثرشان مساوی باشد شدید تر آنست که حد اقلش بیشتر تعیین شده باشد حال باید دید که با چه منط و عدالتی میتوان قبول کرد که مجازات پنهان گر اموال از سارق ساده بیش باشد و حال آنکه تا سرقت واقع نشود پنهان صورت نخواهد گرفت ؟

از سه حال خارج نیست :

یا پنهان گر را باید شریک سارق دانست یا معاون

مجرم و یا مرتکب جرم مستقل .

در اینکه قانون جزای ما پنهان را شرکت و معاونت در سرقت ندانسته تنگی نیست زیرا مجازات شریک و یا معاون مجرم طبق ماده ۲۷ قانون مجازات عمومی ما حد اقل مجازات اصلی است در صورتیکه مجازات مقرر در ماده ۲۳۰ برای پنهان گر از مجازات مقرر در ماده ۲۲۷ زیادتر است .